

Saneringin og avleiðingarnar

Ongin ivi er um, at sokallaða "saneringsætlanin" fyri flakavinnuna er størsta myrkspæl yvirhvør í føroyskari vinnulívssøgu.

Nú er tó umsiðir okkurt smávegis við at koma undan kavi um hesa størstu umskipan nakrantíð av føroyskum vinnulívi. Tíðin er tí eisini komin, har konkretir og kritiskir spurningar eiga at verða settir, og at metingar um avleiðingarnar verða gjørdar.

Endamálið

Endamálið við saneringini er gott og einfalt:

Fyri landsstýrið:

– at fáa gongd aftur á flakavinnuna,

– at minka um arbeiðsloysi.

Fyri virkin:

– at fáa neyðugan rakstrar-kapital,

– at minka um figgarút-reiðslur.

Fyri kommunur:

– at varðveita arbeiðspláss.

Fyri bankarnar:

– at minka um tap uppá flakavinnuna.

Hvat merkir "skuldarsanering"

Ein skuldarsanering merkir, at kreditorar niðurskriva ágóða sín hjá einum skuldara. Hetta kann gerast av hvørjum kreditori sær, ella sum ein "tvangsakkord", har allir kreditorar ganga

við til, at skuldin verður niðurskrivað.

Tá tað nú er ætlanin hjá saneringsbólkinum, at keypa flakavirkini frá verandi eigarum, er tað fyrsta vit kunnu konstatera, at tað er skeiðt at billa nøkrum inn, at talan er um skuldarsanering. Talan er einfalt um ein "flakavirkisuppleypara".

Søla av flakavirkjunum

Við einhvørja sølu av fastari ogn, sosum flakavirkir, eigur kostnaður at verða ásettur útfrá einum mettum virði av tí ið keypt verður.

Soleiðis týskist tó ikki at verða tá "flakavirkisuppleyparin" ynskir at keypa. Prísurin verður ásettur útfrá skuld til teir bankar og kredittefólag ið hava sligið seg saman sum "flakavirkisuppleypari", bæði tryggjaða og ótryggjaða skuld. Harnæst verða veðhald, tiltaksgrunnar o.l. trekt frá, og gevur úrsítið tann prís ið "flakavirkisuppleyparin" vil geva fyri virkið.

Sum skilt verður als ikki hugt at stóðum og úrslitum hjá hvørjum einstøkum virki. Á henda hátt vil eitt væl ríkið virkið við lítli skuld verða keypt fyri undirprís. Hetta, at selja virkið, er tó eitt tilboð, ikki eitt krav, hevur ofta verið sagt av umboðum fyri "flaka-

virkisuppleyparan". Tá føroysku bankarnir ikki vilja ella kunna geva rakstrar-kredit til sjálvt tey vælriknu virkini, er tó greitt at uttan mun til støðu virkisins, so stendur valið millum sølu til "flakavirkisuppleyparan" ella konkurs.

Avleiðingarnar

Tað er ein rættuliga ódámilig mynd ið kemur fram, tá ein roynir at ímynda sær avleiðingarnar av hesi yvirtøku "flakavirkisuppleyparans".

Partaeigarnir og saneringin

Passivini hjá øllum feløgum fevna um m.a. skuldina til "flakavirkisuppleyparan" og partapeningin. Partaeigarnir skulu tó ikki vænta at fáa partapeningin afturgoldnan, nú teir skulu avreiða virkið til "flakavirkisuppleyparan" fyri undirprís. Um "flakavirkisuppleyparin" fær vilja sín ígjøgnum, skulu partaeigarnir sostatt avskriva partapeningin sum mistan. Hetta tap kunnu partaeigarnir og feløg trekkja frá í skattinum, og er tað sostatt landskassin ið kemur at bera tapið.

Fyri verandi partaeigarnar merkja hesar treytir, at onginn munur er á at selja virkið til "flakavirkisuppleyparan" ella ígjøgnum eina

tvingsilsølu.

Kommunurnar og saneringin

Í nógvum førum eru tað kommunurnar ið hava sett partapening í virkini og veðhalda fyri kassakreditum og lánum hjá virkjunum. Hetta hava teir gjørt fyri at stuðla virkseminum í bygdini.

Tað er í løtuni ikki nakað sum bendir á, at "flakavirkisuppleyparin" vil virka fyri, at kommunurnar sleppa undan veðhaldum sínum, sum í síðsta enda vilja raka skattgjaldaran ígjøgnum kommunuskattin.

Kommunur hava ikki loyvi at keypa og selja uttan landsstýrislovi samb. lógini um kommunalt eftirlit, og tí fari eg at spyrja, um landsstýrið vil virka fyri, at kommunurnar sleppa undan veðhaldsskyldum í samband við sølu av flakavirkjunum – ella sagt á ein annan hátt, at tað ikki verður skattaborgarin, ið skal bera byrðarnar av eini sanering, meðan bankarnir og kredittefeløgin yvirtaka flakavinnuna og fáa ágóðan av henni, og harvið ikki missa nakað við hesi sokallaðu sanering.

Kommunurnar har virkir opna aftur kunnu samstundis lættliga koma at sita sum lús millum tvær negl. "Flakavirkisuppleyparin"

kemur at hava møguleika at seta kommunur upp ímóti hvørji aðrari, við hótta um at taka virkið í grannabygdini úr mólposanum og flyta virksemin hagar, um ikki alt verður teimum til vildar – t.d. leigan fyri havnaðki, viðlíkahald av havnaðkinum o.s.f.

Fiskasølan og saneringin

Flakavirkini hava staðið fyri uml. 50% av øllum útflutningi ígjøgnum Føroya Fiskasølu og eru sostatt ein ógvuliga týðandi partur av grundarlagnum undir Fiskasøluni.

Nú ið "flakavirkisuppleyparin" skal eiga virkini og standa fyri flakavirkeisins útsølu, vil hesin fáa eina alt ov stóra ávirkan á hetta limafelag, uttan mun til um hann gerst limur ella ikki.

Sum skilt, so verður trygd bankanna í tiltaksgrunninum og skuldbindingarpeningini limanna í Føroya Fiskasølu, tikkandi við samband við søluuppleggið. Av tí at flestu virkir hava pantsett tiltaksgrunnin, vil hetta merkja, at eini 50% so ella so verða tikin úr tiltaksgrunninum, sum 31.12.92 var 124 milj. Fyri eftirverandi limir má tað verða lítið hugaligt at síggja, at henda sokallaða "sanering" skal taka grundarlagið undan hesum limafelag. Tað má ásannast, at tað er ivasamt, um Føroya Fiskasøla vil verða til sum limafelag leingi aftaná at "flakavirkisuppleyparin" hevur yvirtikið føroysku flakavirkini.

Fiskiflotin og saneringin

Nógv av flakavirkjunum hava ígjøgnum tíðir sett partapening í til keyp av skipum, fyri at tryggja rá-

vøgrundarlagið. Nú ið "flakavirkisuppleyparin" yvirtekur øll aktivir hjá virkjunum, yvirtekur hann sostatt eisini ein stóran part av ísfiskaflotanum.

Við bæði at eiga virkini og stóran part av ísfiskaflotanum verður tað eisini í veruleikanum "flakavirkisuppleyparin" ið kemur at áseta fiskaprisimar. Tað verður sostatt onginn prískapping. Ikki er ringt at ímynda sær, hvørt teir privat skipaeigarnir ella skipini hjá "flakavirkisuppleyparanum" koma at klára seg longest undir hesum handilstreytum. Dømur aðrastaðni frá, m.a. í Kanada, hava vit hvussu óheppið hetta er.

Ein má eisini seta spurningin, hvat Fiskivinnuum-siting landsstýrisins vil gera, fyri at tað ikki í veruleikanum gerst hesin "flakavirkisuppleypari" ið kemur at stýra samansetingini av flotanum og veiðitrýsti í føroyskum sjógv.

Vinnulívið og saneringin

Ognarviðurskiptini í føroyskum vinnulívi verða fullkomuliga broytt í samband við, at "flakavirkisuppleyparin" yvirtekur flakavirkini og stóran part av ísfiskaflotanum.

Ein má sjálvandi spyrja, um stovnstættin av hesum flakavinnumonopoli í Føroyum er útaravmarkað, ella um hetta skal gerast ein kleppur fyri framburði í føroyskum vinnulívi í óavmarkaða tíð. Hesin eini "flakavirkisuppleyparin" skal standa fyri 60-65% av teim 95% ið fiskaútflutningurin er av samlaða føroyska útflutninginum.

Tað vil uttan iva gerast

